

CSÁKY Á. ZSELYKE

Együttműködés?

Magyarország képviselői az Európai Parlamentben

Dolgozatomban Magyarország európai parlamenti képviselőinek eddigi, három éves működését elemzem. Mivel a kérdés meglehetősen szerteágazó, aktualitása miatt pedig még kevesen foglalkoztak vele, azaz nincs rendelkezésre álló szakirodalom, néhány konkrét ügyön keresztül vizsgálom meg munkájukat, elsősorban hat – kisebbségi ügyekben tájékozott és gyakran szereplő – parlamenti képviselő tevékenységére fókuszálva. A dolgozat háttér tanulmány jellegű, hipotézist nem állítok fel.

Az ötéves parlamenti ciklus felén túl a képviselők eddigi munkásságát, eredményeiket, együttműködésüket a közelmúlt aktuális, európai visszhangot kiváltott, kisebbségi és emberjogi eseményein keresztül mutatom be. Az öt esetből négynek magyar, a legfrissebbnek pedig roma kisebbségi vonatkozásai vannak. Mivel mind a 24 magyar képviselő más témában, eltérő mértékben érdekelt, elemzésemhez – szubjektív módon – négy, kisebbségügyi-emberjogi kérdésekben gyakran megnyilvánuló képviselőt (Gál Kinga és Schöpflin György [Fidesz; EPP-ED], Szent-Iványi István [SZDSZ; ALDE], Tabajdi Csaba [MSZP; PSE]) emeltem ki a magyar ügyekhez, két képviselőt pedig a roma etnikumot érintő esethez (Járóka Lívia [Fidesz; EPP-ED] és Mohácsi Viktória [SZDSZ; ALDE]). Először röviden bemutatom szerepüket a külpolitika-csinálás kontextusában és elhelyezem az Európai Parlamentet (EP) a kisebbségi ügyek viszonylatában, a nemzetközi kisebbségvédelemben betöltött funkciója alapján. Ezután pedig időrend szerint haladva rátérek az egyes ügyekre: vajdasági magyarverések; Románia csatlakozása során felmerült kérdé-

sek; a Babeş-Bolyai Tudományegyetem ügye; a szlovákiai Beneš-dekrétumok, illetve az olaszországi romák esete. Végül levonom a következőtevéseket, mintegy mérleget készítve az elmúlt három évről, egy bizonyos aspektusból. Ezek az események nemcsak az érintett országok hazai közéletében kavartak vihart, hanem hírük elért Brüsszelig. Közös bennük az, hogy az emberi, illetve a kisebbségi jogok megsértésével kapcsolatosak, és hogy Magyarország EP-képviselői közösen léptek fel megoldásuk érdekében. Természetesen néhány ügy kiragadásával nem kaphatunk átfogó képet az európai parlamentben folyó munkáról, az együttműködés pedig nem kizárólag a „fontos” ügyek felkarolását jelenti,¹ ennek ellenére az események elemzése adhat egyfajta rálátást az első három év eredményeire.

*A képviselők*²

Az Európai Parlamentben Magyarország képviselői a 2004–2009-es ciklusban ülnek először. A 24 képviselő az átmenetileg 785 főre duzzadt parlament 3%-át teszi ki. Közülük 12 a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség (Fidesz), 9 a Magyar Szocialista Párt (MSZP), 2 a Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ), egy pedig a Magyar Demokrata Fórum (MDF) képviselője.³ A fideszes és az MDF-es jelöltek az Európai Néppárt és az Európai Demokraták képviselőcsoportjához (European People’s Party – European Democrats; EPP-ED), az MSZP jelöltjei az Európai Parlament szocialista képviselőcsoportjához (Party of European Socialists; PSE), a két SZDSZ-es pedig a Liberálisok és Demokraták Szövetsége Európáért (Alliance of Liberals and Democrats for Europe; ALDE) képviselőtételéhez csatlakozott.

A dolgozathoz kiválasztott képviselők, különböző pozíciókban, régóta foglalkoznak kisebbségi kérdésekkel, a témában tudományos munkásságuk is jelentős. Rendszeresen felszólaltak, illetve részt vettek a magyar állam kisebbségpolitikájának alakításában, akár a magyarországi

¹ Sőt, valószínűleg a kevesebb nyilvánosságot kapó ügyekben, és a mindennapokban való együttműködés, illetve a kooperáció egyéb informális csatornáinak (klubok, listák vagy a Brüsszeli Magyarok Európai Köre – BRÜMEK) elemzése többet elárulna. Azonban sajnos a dolgozat keretein belül erre nincs módom.

² Három képviselővel készült interjú: Gál Kingával, Schöpflin Györggyel és Szent-Iványi Istvánnal.

³ Forrás: Gallup eredmények. http://www.gallup.hu/Gallup/release/EUparl-val/040618_eredmenyek.htm (letöltve: 2007. december 2.)

kisebbségi kérdésre, ezen belül a roma kérdésre, akár a határon túli magyarokra gondolunk (státustörvény, kettős állampolgárság).

Az EP-képviselők a magyar külpolitikában különleges szereppel bírnak, nem sorolhatók be egyértelműen sem a külpolitika-alakítók, sem pedig annak megjelenítői táborába. Szent-Iványi István szerint „az EP-képviselők Magyarország külkapcsolatainak autonóm szereplői”, akiknek nem feladata a Magyar Köztársaság Kormánya külpolitikai álláspontjának képviselete (hiszen ez az ellenzéki képviselőktől nem is várható el).⁴ Ellenben felelősségük nagy, mivel a mindennapi életünket irányító törvények 50%-a, a gazdasági törvényeknek pedig 80%-a Brüsszelben készül.⁵ A magyarok fontos pozíciókat töltenek be, a 2007. januári tisztújítás óta két frakció-alelnöki, egy kvesztori és három bizottsági alelnöki poszttal rendelkeznek, ezen kívül általában két „rendes” bizottságban tagok és egyéb bizottságokban pótagok.⁶ Itt felmerülhet azonban az ún. „mennyiségi dilemma”,⁷ azaz hogy ilyen kis számú képviselővel rendelkező állam nem képes minden szakterületet kellő hozzáértéssel ellátni.

Az Európai Parlament és a kisebbségvédelem

A kisebbségvédelemmel kapcsolatban nem rögtön az Európai Parlament jut eszünkbe. Sőt, már magánál a fogalomnál megakadunk, mert olyan, hogy „európai kisebbségvédelem” vagy „egységes kisebbségvédelmi-rendszer” per definitionem nem létezik, a kisebbségek kérdését az emberi jogokon belül kezelik. Léteznek bizonyos többségében elfogadott, aláírt (de nem minden esetben ratifikált) egyezmények, mint például az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (azóta: Szervezet – EBESZ) Koppenhágai Okmánya (1993); vagy az Európa Tanács által elfogadott Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája (1992) és a Keretegyezmény a nemzeti kisebbségek védelméről (1995) – ez utóbbi kettő kisebbségjogi alapidokumentumnak számít. Illetve léteznek egyes intézmények, amelyekhez kisebbségi jogsértések esetén fordulni lehet.

⁴ Forrás: Interjú Szent-Iványi Istvánnal, 2007. november 25.

⁵ Olajos Péter: *Uniók tagországgként való működésünk az Európai Parlamentből nézve*. In: Magyarország politikai évkönyve 2006. Demokrácia kutatások magyar központja közhasznú alapítvány, Budapest, 2006. 814.

⁶ Forrás: az Európai Parlament honlapja. <http://www.euparl.europa.eu> (letöltve: 2007. november 29.)

⁷ Olajos i. m. 802.

Ilyen például az EBESZ Kisebbségi Főbiztosa, akinek kizárólag a konfliktus-megelőzés a feladata; nem csak európai kereteken belül ugyanezt teszi az ENSZ Emberjogi biztosa; a bíróságok közül pedig az Európai Emberi Jogi Bíróság. A kisebbségi ügyeket azonban az uniós országok nem szeretik közösségi szintésre vinni, a legtöbbször szigorúan belülynek tekintik.

Az utóbbi években a bővüléssel és az integráció mélyülésével történt változás e tekintetben is.⁸ Az emberi jogok egyre nagyobb teret kaptak az EU külpolitikájában, és bár a 2000. évi nizzai csúcson elfogadott Alapvető Jogok Chartájában még nem, de a lisszaboni szerződésben már a kisebbségi jogok is szerepelnek – ez a keleti bővítéssel vált fontossá, hiszen az újonnan csatlakozók jelentős létszámú kisebbséget hoztak magukkal. Azonban az unió egyelőre a gazdasági együttműködést és a konvergenciát tekinti prioritásnak, hiszen egy ilyen területekre is kiterjedő jogharmonizáció már sokkal szorosabb és egységesebb – föderatív – Európát feltételezne.

A Tanács és a Bizottság döntéshozó munkája mellett, az Európai Parlament képviseli az európai polgárok érdekeit, részt vesz a döntés-előkészítésben, és az utóbbi években egyre erősebben jelen van a döntéshozatalban is.⁹ Ezért kiemelt szerepe lehet a kisebbségi kérdések kezelésében, fórum-jellege kifejezetten fontos a jogsértések artikulálása szempontjából. Az EP – elsőként az uniós szervek közül – már 1981-ben állásfoglalást adott ki a kisebbségekről, majd egészen a csatlakozási tárgyalásokig elsősorban egyedi esetekkel, illetve a kisebbségi nyelvek kérdésével foglalkozott. Ehhez többek között hozzájárult az is, hogy jelen volt egyfajta definíciós probléma a területen, mert sokáig nem különítették el a „régit”, azaz az úgynevezett hagyományos nemzeti, és az „új”, azaz a bevándorolt kisebbségeket, noha teljesen más megoldásokat igényelnek.¹⁰ A csatlakozási tárgyalások befejeztével (ahol a koppenhágai kritériumok között szerepelt az emberi és kisebbségi jogok védelme mint feltétel) a Parlamentben is nagyobb hangsúlyt kaptak az egyedi eseteken kívül a tematizált kisebbségi ügyek, mint például a romák helyzete vagy a „kisebbség Európjának”¹¹ sokszínűsége.

⁸ Vö.: Vizi Balázs: Az Európai Unió és a kisebbségek jogai. *Kisebbségkutatás*, 2001. 2. sz. 275–289.

⁹ Lásd: együtt döntési eljárás.

¹⁰ Gál Kinga: A kisebbségi kérdés és az Unió. *Európai Utas*, 2005. 4. sz. 29–31.

¹¹ Romano Prodi szóhasználatára 2001-es, európai bizottsági elnökként tett látogatásán – Idézi Vizi i.m. 275.

A „romaügy”, mint a kisebbségi ügyek egy speciális típusa, többek között az integráció hiányosságaira hívja fel a figyelmet, és az utóbbi években egyre gyakrabban napirendre kerül a Parlamentben. Az utóbbi időben némi előrelépést is érzékelhettünk, ugyanis 2005-ben az EP határozatot¹² fogadott el a romák helyzetéről. (Európában becslések szerint a számuk 12 és 15 millió, az EU-ban 7 és 9 millió közé tehető.) A határozat kérte, hogy ismerjék el a romákat európai kisebbségként, és egyben meghirdette a *Roma Integráció Évtizede 2005–2015* programot. A lentebb tárgyalt olaszországi események kapcsán pedig a képviselők elkötelezték magukat egy európai roma stratégia megalkotása mellett.

Magyarország számára tehát ideális terep az Európai Parlament a nemzeti érdekek szempontjából korántsem elhanyagolható kisebbségi kérdések ismertetésére, tárgyalására. Gál Kinga szerint „hihetetlen nagy ismeret-, és talán érdeklődéshiány is keletkezett az elmúlt években, és ezt kell valahogy ellensúlyozni”.¹³ Ezért különösen fontos, hogy tudjunk élni ezzel a lehetőséggel, amely viszont csak hatékony együttműködés révén valósulhat meg.

A vajdasági incidensek

2004 során több mint háromszáz – csak a magyar kisebbséget érintő – erőszakos incidens történt a Vajdaság területén, többek között bántalmazás, sírkőgyalázás és magyarelles feliratok megjelenése.¹⁴ Ezek ellen nem lépett fel kellő gyorsasággal és határozottsággal a szerb rendőrség, így az ügy eljutott az EP elé is. A magyar kormány megtette a szükséges lépéseket, hogy felhívja a nemzetközi közösség figyelmét: Kovács László, akkori magyar külügyminiszter 2004. július elején Belgrádban tárgyalt, 2004 augusztusában személyes hangvételű levelet küldött Voislav Kostunica szerb államfőnek, majd pedig a magyar kormány segítségért fordult többek között az Egyesült Államok kormányához, az Európa Tanácshoz, illetve az Európai Parlamenthez.

¹² Romák az Európai Unióban. P6_TA(2005)0151 - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0151+0+DOC+XML+V0//HU> (letöltve:2008. március 8.)

¹³ Interjú Gál Kingával, 2007. november 28.

¹⁴ Az eset részletes és pontos tárgyalását lásd: Kurkó Noémi: Érdekvégyesítés, lobbizás, kisebbségvédelem. *Politikatudományi Szemle*, 2006. 4. sz. 139–166.

Utóbbi 2004. szeptember 15-én közös határozatban¹⁵ ítélte el az erőszakos cselekedeteket, és egy tényfeltáró bizottság helyszínre küldéséről döntött. Magyar részről az állásfoglalást Gál Kinga és Olajos Péter néppárti, Tabajdi Csaba, a PSE, és Szent-Iványi István, az ALDE képviselője írta alá. A Doris Pack vezette delegációban Becsey Zsolt (EPP-ED) és Hegyi Gyula (PSE) vett részt. A megelőző vitában¹⁶ Tabajdi kifejtette, hogy a külügyi bizottság elfogadta Szerbia demokratizálásának elősegítésére szánt keret öt millió eurós növelését, ez pedig nagy mértékben segíthet a 300 ezer fős vajdasági magyarság helyzetén is. Gál Kinga megállapította, hogy nem Szerbia megbélyegzése a szándékuk, azonban attól tart, az EP nyomásgyakorlása nélkül az ígérek csak ígérek maradnak, illetve ugyanezt a vonalat követte Szent-Iványi István is, a szerb kormánytól szavak helyett konkrét lépéseket követelt. A vitában még felszólalt Hegyi Gyula (PSE) és Demszky Gábor (ALDE) is. A 2005. januári háromnapos vizsgálat során végül a bizottság eljutott Újvidékre és Szabadkára is, így a képviselők felmérhették a valós helyzetet. Ezen kívül Becsey Zsolt kezdeményezésére levetítették az EP-ben M. Szabó Imre *Magyarverés Délvidéken* c. filmjét.¹⁷

A bizottság jelentése 2004. márciusára készült el, azonban az indulatok nem csitulak, így 2005 szeptemberében újabb lépésekhez folyamodtak Magyarország képviselői: ezúttal Becsey Zsolt kezdeményezésére¹⁸ az EP újabb határozatban ítélte el az eseményeket. Saját parlamenti frakcióján belül felszólalt azt ügy érdekében mind Tabajdi, mind pedig Szent-Iványi, 2006 márciusára pedig az EU bővítési stratégiájába is bekerült a „a vajdasági régió jelenlegi többnemzetiségű jellege megőrzésének stratégiai fontossága”,¹⁹ illetve két korábbi Vajdaság-határozatra való

¹⁵ Az Európai Parlament állásfoglalása a kisebbségek zaklatásáról: P6_TA(2004)0016 - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2004-0016+0+DOC+XML+V0/HU> (letöltve: 2008. március 8.)

¹⁶ Tevékenységek: Viták 2004. szeptember 16 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20040916+ITEM-006+DOC+XML+V0/HU&language=HU> (letöltve: 2007. december 1.)

¹⁷ Tűszhelyzetben a vajdasági magyarság. <http://www.hunsor.se/kitekinto/tuszhelyzetben051020.htm> (letöltve: 2007. december 1.)

¹⁸ Véglegesítette a Vajdaságról szóló határozat szövegét az Európai Parlament. <http://becseyzsolt.hu/index.php?id=69#0506> (letöltve: 2007. december 1.)

¹⁹ Az Európai Parlament állásfoglalása a Bizottság 2005. évi bővítési stratégiai dokumentumáról. P6_TA(2006)0096 - <http://www.futureof-europe.parlament.gv.at/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0096+0+DOC+XML+V0/EN> (letöltve: 2008.március 8.)

utalás – Gál Kinga, Schöpflin György, Becsey Zsolt (Magyarország) és Duka-Zólyomi Árpád (EPP-ED, Szlovákia) kezdeményezésére.

A vajdasági ügyekben való együttműködést az első év legnagyobb sikerének tartják a magyar EP-képviselők.²⁰ Fontos megfigyelni azonban, hogy ezt csak szoros, és állandó együttműködéssel érheték el – és több mint másfél év alatt. Habár ez nem változtat az elért eredményeken, láthatjuk, hogy az EP-ben való lobbizás egy ügyért hosszadalmas és bürokratikus folyamat, amely nem kedvez a gyors reagálást kívánó helyzeteknek. Egy ország a külpolitikában éppen ezért csak segítségként számíthat a brüsszeli képviseletre.

Vita Románia országjelentése körül

Románia csatlakozási időpontját a 2003-as thesszaloniki tárgyalásokon határozták meg 2007. január elsejében, amelyet 2004 júniusában, Brüsszelben megerősítettek.²¹ A csatlakozási folyamat során az EU részéről a Bizottság azonban végig monitoring-tevékenységet folytatott az országban, éves jelentéseket készítve, és ráirányítva a figyelmet a hiányságokra, azokra a területekre, ahol az országnak még javulást kell elérnie ahhoz, hogy az európai közösség tagjává válhasson. Ilyen volt többek között a korrupció kérdése, a roma kisebbség helyzete, vagy a közigazgatás reformja. A 2004-es első ún. „Moscovici-jelentés”²² ugyan értékelte a Románia által tett erőfeszítéseket, ugyanakkor felhívta a figyelmet arra, hogy amennyiben az ország nem teljesíti minden területen a követeléseket a kívánt ütemben, lehetőség van a védzáradék alkalmazására, ezzel a csatlakozás egy évvel való elhalasztására. A vitában²³ a kisebbségekkel kapcsolatban többen is megfogalmazták, hogy ugyan Románia jelentős eredményeket mutathat fel ezen a területen, de a 2 milliós roma és a 1,5 milliós magyar kisebbség jogainak védelme még nem teljes. Tabajdi Csaba hangsúlyozta, hogy az országban decentralizációra és regionalizációra van szükség, és hogy bár az autonómia különféle fajtáit nem

²⁰ Az első év az Európai Parlamentben: Intézmények – Magyarország 2005. július 9. <http://www.euparl.europa.eu> (letöltve: 2007. december 2.)

²¹ Az ügyet szintén részletesen tárgyalja Kurkó i. m.

²² A jelentést a francia szocialista képviselő Pierre Moscovici terjesztette elő, elfogadva P6_TA(2004)0111 szám alatt - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:226E:0353:0358:HU:PDF> (letöltve: 200. március 9.)

²³ Tevékenységek – Viták: Románia csatlakozása 2004. december 15. <http://www.euparl.europa.eu> (letöltve: 2007. december 4.)

kívánja előfeltételül szabni, mindenképp hasznosak lennének a háromoldalú tárgyalások, akárcsak Dél-Tirol vagy az Åland-szigetek esetében. Szent-Iványi István fő kérdésként a környezetvédelmet és a roma kisebbséget ügyét emelte ki, Gál Kinga pedig elsősorban a magyarokat érintő ügyek kapcsán (egyházi javak visszaszolgáltatása, magyar egyetem, csángók ügye) fejezte ki igényét további lépések megtételét illetően. A dél-tiroli Michel Ebnerrel közösen több módosító indítványt is benyújtottak, melyeket végül elfogadott a parlament.

A második Moscovici-jelentést²⁴ 2005. november 23-án fogadta el a Külügyi Bizottság, ezután került a Parlament elé. A jelentéshez Tabajdi, Szent-Iványi és Gál is fűzött módosító indítványokat, melyeket elfogadtak, így viszonylag kemény hangú, és a magyar kisebbség ügyeivel súlyában sokat foglalkozó szöveg született. Az EP által elfogadott változatban azonban történt egy „kisebb” módosítás, amit mindkét fél másként értékelt végül: a 27. cikkelyben az „önkormányzatiság” fogalmát a „kulturális autonómia” fogalmára cserélték, a hatékony román lobbierőnek köszönhetően.²⁵ Gál Kinga megfogalmazása szerint ez a „román kirakatpolitika” újabb bizonyítéka, így a továbbiakban is megkérdőjeleződhet az egyéb ügyekben (környezetvédelem, roma kisebbségek helyzete) való együttműködés.²⁶

Schöpflin György egy áprilisi interjújában²⁷ azt állította, hogy a következő jelentésben már nem fognak ekkora teret kapni a romániai magyarok, mert Olli Rehnnek, az EU bővítési biztosának feltett kérdéseire nem kapott választ, a biztost már „nem érdekelte” a magyar kisebbség ügye. Igaza is lett, mert a 2006. május 16-án az EP elé kerülő jelentés csak egy rövid, általános mondatot tartalmazott a kisebbségek kérdéséről.²⁸ Ennek kapcsán felszólalt Dobolyi Alexandra, egy kisebbségi törvény elfogadását sürgetve, Gál Kinga, meglehetősen erős hangnemet

²⁴ A6–0344/2005 Jelentés Románia felkészültségéről az Európai Unióhoz való csatlakozásra, 2005. november 25. - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2005-0344+0+DOC+XML+V0//HU> (letöltve: 2008. március. 7.)

²⁵ Kurkó i. m. 151.

²⁶ Román kirakatpolitika az erdélyi kisebbség ügyében is?! <http://www.galkinga.hu/hu/cikk/52/> (letöltve 2007. december 2.)

²⁷ Kikerül a kisebbségi kérdés a jelentésből? *Szabadság*, 2006. április 6. <http://www.szabadsag.ro/uj/main.php?datum=20060406> (letöltve: 2007. december 3.)

²⁸ „Az emberi- és a kisebbségi jogok területén további erőfeszítések kívánatosak, mind Románia, mind pedig Bulgária esetében” (a szerző fordítása) *Tevékenységek: Viták*, 2006. május 16. <http://www.europarl.europa.eu> (letöltve: 2007. december 1.)

megütve („Miért tűnt el a másfél milliós magyar kisebbség a jelentésből?”), Tabajdi Csaba, szintén értetlenségét kifejezve („Lehetséges, hogy az elmúlt hat hónap során felmerült problémák megoldódtak volna?”) és a szlovákiai Duka-Zólyomi Árpád, aki felhívta a figyelmet arra, hogy az RMDSZ kormánytagsága még nem megoldása a kisebbségi kérdésnek.

Megállapíthatjuk tehát, hogy habár összefogtak EP-képviselőink, hogy Románia csatlakozása előtt valamiképp biztosítékot szerezzenek a kisebbségi jogok érvényesítésének, a román lobbierősebbnek bizonyult, és az utolsó pillanatban tartós eredményt mégsem sikerült elérni. Hozzá kell tenni azonban, hogy ez nagy mértékben köszönhető annak, hogy nincs a kisebbségi kérdéstről konszenzusos uniós direktíva, sokszor még az is bizonytalan, hogy mihez kellene igazodniuk az új tagállamoknak, mert az EU sok esetben „kettős mércével mér”.²⁹

A romániai magyar egyetem ügye

A volt kolozsvári magyar egyetem 1959 óta Babeş-Bolyai Tudományegyetem néven, összevont egyetemenként működik, magyar fakultásokkal. 2005 októberében az egyetem hivatalos közleményében – főként magyar oktatók nyomására – megjelent a többnyelvű táblák használatára vonatkozó határozat, a „multikulturális profil” erősítése érdekében.³⁰ Az egyetem oktatói közül többen – Bodó Barna, Hantz Péter, Kovács Lehel – lobbitevékenységbe kezdtek Strasbourgban és Brüsszelben, azonban az egyetemi lobbierő sem késlekedett: a magyarországi Szent-Iványi István felhívta a Bolyai Kezdeményező Bizottság (az említett magyar oktatók által létrehozott szervezet, melynek célja az önálló magyar egyetem megteremtése) figyelmét a román megfigyelők, illetve Románia uniós Állandó Képviselőlete által terjesztett tájékoztatókra, amelyek szerint többnyelvű feliratok vannak az egyetem falain. A 2006. májusi Románia-jelentés előtt (lásd fentebb) a BKB az EP-képviselőknek szóló tiltakozólevél akciót szervezett, mert a jelentésből kimaradt a romániai magyar felsőoktatás kérdése. Novemberben végül az oktatók „saját kézbe” vették az ügyet, és több helyen elhelyezték a román feliratok magyar nyelvű

²⁹ Elhangzott a Nemzeti Kisebbségügyi Intergroup és a Project on Ethnic Relations (PER) közös brüsszeli konferenciáján, 2007. december 5. – http://www.tabajdi.hu/index.php?pg=news_3_404 (letöltve: 2008. március 12.)

³⁰ Részletes információk a folyamatról a Bolyai Kezdeményező Bizottság honlapján: <http://www.bolyai.eu>

változatait, ezután november 27-i hatállyal a szenátus kizárta Hantz Pétert és Kovács Lehelét a testületből. Tüntetések és tiltakozások hulláma indult meg, decemberben pedig Magyarország képviselői közül Gál Kinga, Szent-Iványi István és Tabajdi Csaba közös nyílt levelet tett közzé Brüsszelben,³¹ amelyben felháborodásukat fejezték ki a történetek miatt, és felszólították Romániát, hogy teljesítse a csatlakozási folyamat során az EP és az Európai Bizottság felé, a kisebbségi jogok terén vállalt kötelezettségeit. Az ügy pikantériája, hogy Szent-Iványi és három másik liberális képviselő levélben fordult Románia frissen kinevezett, a többnyelvűségért felelős, EU-biztosához, Leonard Orbanhoz, azonban ő nem kívánta kommentálni a történeteket.³² Végül az RMDSZ három megbízott EU-képviselője – Kónya-Hamar Sándor, Kelemen Attila és Szabó Károly - írásos nyilatkozatban kérte a magyar egyetem újraindítását, ehhez 393 aláírást kellett volna összegyűjteniük 2007. október 25-ig. Ez nem sikerült, ám a képviselők elégedettek lehettek, mert rá tudták irányítani az EP figyelmét a problémára.³³ Ezt megtette a Tabajdi Csaba vezette Intergroup is: szeptember 6-iki ülésén³⁴ az önálló egyetem igényét teljesen jogosnak nevezte, és támogatásáról biztosította Hantz Péterreket, amit a svédajkú finnek képviselője, Henrik Lax is megismételt, Schöpflin György pedig megjegyezte, hogy a két- vagy többnyelvű egyetemek sehol sem működnek igazán jól.

Az, hogy a magyar egyetem ügyét sikerként vagy kudarcként könyvelhetjük-e el, még a jövő kérdése. Ha a magyar képviselők összefogását vesszük figyelembe, akkor sikeresnek tekinthetjük lépéseiket, hiszen több alkalommal is képesek voltak az érdekek megjelenítésére. Azonban ha azt nézzük, hogy áll a jelenlegi helyzet,³⁵ nem sok konkrét eredményt

³¹ Magyar EP-képviselők közös nyílt levele a Babeş-Bolyai Tudományegyetemről. *Népszabadság*, 2006. december 7.

³² Nem kommentálja a BBTE-feliratok ügyét a többnyelvűség biztosa. 2007. március 1. <http://itthon.transindex.ro/?hir=13546> (letöltve: 2007. december 2.)

³³ Kónya-Hamar Sándor még brüsszeli közmeghallgatást is szervezett, lásd: Bolyai: Félig megnyert csata. *Krónika*, 2007. október 26.

³⁴ „Abszolút legitim igény az önálló magyar egyetem megteremtése.” MTI, 2007. szeptember 6, <http://www.mti.hu> (letöltve: 2007. december 2.)

³⁵ Hantz Péter megnyerte másodfokon a pert a BBTE Szenátusa ellen (Pert nyert Hantz Péter. *Krónika*, 2007. december 4.), Sógor Csaba, megválasztott romániai EP-képviselő pedig felszólalásban hívta fel a figyelmet az oktatásban tapasztalható aránytalanságokra (2008. február 18.) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20080218+ITEMS+DOC+XML+V0//HU&language=HU> (letöltve: 2008. március 4.)

lehet felmutatni: magyar karok létrejöttére továbbra is kevés az esély, de többnyelvű táblák sincsenek – másfél-két évvel a kezdeményezés és az első incidensek után.

A Beneš-dekrétumok

Nagy felzúdulást váltott ki 2007 végén, és így Brüsszelbe is eljutott a Beneš-dekrétumok ügye. A „dekrétumok”: 143 törvény – Edvard Beneš elnöksége alatt hoztak meg Csehszlovákiában –, melyekből 13 közvetlenül hátrányosan érintette a német és a magyar kisebbséget, kimerítve ezzel a kollektív bűnösség fogalmát. Visszavonásukra azóta sem került sor, habár többször tiltakoztak ellenük nemzetközi szinten is. A Szlovák Nemzeti Párt kezdeményezésére 2007. szeptember 20-án, a második világháború után hozott többi törvénnyel együtt, újra megerősítették őket. Magyarország részről a reakció nem váratott magára: ötpárti nyilatkozatot adtak ki,³⁶ amelyben az összes parlamenti párt tiltakozott a lépés ellen, és egyúttal megígérték, hogy minden lehetséges fórumon fel fogják hívni a figyelmet az „egyre eluralkodó szélsőséges nacionalista irányzatra”. Az aláírók négy párt részéről az EP-képviselők (Gál, Tabajdi, Szenti-Iványi, Olajos), illetve a képviselettel nem rendelkező KDNP részéről Surján László volt. Az Európai Parlament képviselőcsoportjai is gyorsan reagáltak: a Néppárt elnöksége nyilatkozatban ítélte el a határozatot,³⁷ a szocialista frakció pedig létrehozta a Szlovákia Munkacsoportot.

Gál Kinga napirend előtti írásban benyújtott indítványban³⁸ szögezte le: az unió hitelét veszti, ha nem ítéli el az alapelveit kikezdő lépéseket. Schöpflin György azonban a fellépést kényesnek ítélte, mert ugyan az emberi jogok megsértéséről van szó, azonban a magyar félre is könnyen ráfoghathják, hogy etnikai alapon cselekszik, ha lépéseket kíván tenni. Ennek ellenére ő is megígérte, hogy mindenhol felhívja a figyelmet arra, hogy „Szlovákia átlépett egy határt”.³⁹ A magyar néppárti képviselőkön kívül ezúttal a szintén érintett németek is felléptek: Manfred Weber (CSU)

³⁶ Összpárti nem a Beneš-dekrétumokra, 2007.szeptember 11. <http://www.fidesz-eu.hu/hu/cikk/25/> (letöltve: 2007.december 6.)

³⁷ Hírek – Az Európai Néppárt Képviselőcsoport elnökségének határozata, 2007. szeptember 24. <http://www.fidesz-eu.hu/hu/cikk/6/> (letöltve: 2007. december 3.)

³⁸ Hírachívum - Kollektív bűnösség: megerősítve, 2007. szeptember 24. <http://www.galkinga.hu/hu/cikk/5/> (letöltve: 2007. november 29.)

³⁹ Beneš-dekrétumok: politikai és erkölcsi összeférhetetlenség. *Magyar Hírlap*, 2007. szeptember 25.

kezdeményezte, hogy az ügyet az EP vitassa meg, amelyhez csatlakoztak Duka-Zólyomi Árpád és Bauer Edit szlovákiai (MKP) képviselők is.⁴⁰ A szlovák fél azonban mereven elzárkózott a kezdeményezéstől, belügynek minősítve azt. Tabajdi Csaba szintén felszólalt napirend előtt, Szent-Iványi Istvánnal és Olajos Péterrel közösen pedig írásbeli nyilatkozatot⁴¹ adtak ki az európai szélsőségek erősödése ellen Európában, beleértve a Magyar Gárdát és „társzervezeteit”. A legnagyobb előrelépést végül novemberben érték el a képviselők: közös kezdeményezésre az állampolgári, jogi és belügyi bizottság (LIBE) elé került az ügy.⁴² Az előterjesztők nevében felszólalt Gál Kinga és Kósáné Kovács Magda (PSE, MSZP), akik hangsúlyozták, hogy az utóbbi időben visszarendeződés történt kisebbségi-emberjogi ügyekben, illetve, hogy „az EU azért jött létre, hogy a német-francia 'ösgyűlölséget' el lehessen temetni”, ezért a közép-európai térségnek is „el kell tanulnia a békeakarást”. A vita során élénk szóváltásba keveredtek egymással a szlovákiai magyar és szlovák képviselők között: Bauer Edit (EPP-ED) fokozódó magyarellenességről számolt be, illetve ennek konkrét megjelenéséről a magyar nyelvű oktatást hátrányosan érintő pénzügyi döntésekben, a szlovák oldalról viszont Monika Benová (PSE) bírálta a magyar kisebbségpolitikát. A bizottság elnöke, Jean Marie Cavada értetlenségét fejezte ki, amiért a két fél nem próbált meg közösen megoldást találni a problémára; szerinte a kisebbségi konfliktusok rendkívül veszélyesek,⁴³ végül pedig bejelentette, hogy Franco Frattini jogi biztoshoz, illetve az Alapvető Jogok Ügynökségéhez fordul az ügyben.

A dekrétumok ügyében tanúsított együttműködés példaértékű, nem csak azért, mert a magyarországi képviselők párt- és frakciócsoporttól függetlenül összefogtak és gyorsan reagáltak, hanem, mert mindezt egy ilyen kényes ügyben tették, ahol már az érintett fél is teljes jogú tagként van jelen az EP-ben. Természetesen a sikeres fellépéshez hozzájárulhat az is, hogy az érintett – és egyértelműen nagyobb lobbierővel rendelkező – német félre is lehetett számítani. Kérdéses, hogy lehet volna-e

⁴⁰ A Beneš-dekrétumokkal már Brüsszelben is foglalkoznak. <http://felvidekma.bici.sk/modules.php?name=News&file=article&sid=13669> (letöltve: 2007. december 7.)

⁴¹ Magyar képviselők összefogása az európai szélsőségek ellen, 2007. október 21. http://www.tabajdi.hu/index.php?pg=news_0_374 (letöltve: 2007. december 3.)

⁴² Az EP a szlovákiai magyar kisebbség helyzetét vizsgálja. *Népújság*, 2007. november 8. <http://www.hhrf.org/nepujzag/07nov/7nu1107.htm> (letöltve: 2007. december 3.)

⁴³ Az EP napirendjén a nemzeti kisebbségek jogai. Bruxinfo. http://www.bruxinfo.hu/index.php?lap=dokument/dokument&dok_id=22964 (letöltve: 2008. március 4.)

ettől tovább menni, hiszen az már beavatkozás lett volna az egy uniós tagállam törvénykezésébe, belügyeibe.

Az olaszországi romák ügye

A legfrissebb, az előítéleteket felszínre hozó és rasszista indulatokat kiváltó ügy az olaszországi, román állampolgárságú romák ügye. Az eset kiindulópontja, hogy 2007. november elején Róma külvárosában meghalt egy 47 éves olasz nő, akit támadója megerőszakolt és bántalmazott. Mivel a támadó egy Romániából egy éve bevándorolt, roma etnikumú férfi volt, az eset ráirányította a figyelmet mind Olaszország jelentős számú (hivatalos adatok szerint több mint félmillió) román bevándorlójának helyzetére, mind pedig az unió bevándorlás-politikájára. Az esetet gyors intézkedések követték mindkét fél részéről, a román fél diplomáciai úton próbálta enyhíteni a fellángolt indulatokat, az olasz kormány pedig rendeletet hozott a közbiztonságra veszélyes uniós állampolgárok kitoloncolásáról.⁴⁴

Az intézkedés a négy alapvető szabadságjog egyikével kapcsolatban vetett fel kérdéseket, így fontossága alapján hamar az Európai Parlament elé került, amely november 15-én állásfoglalást adott ki a polgárok szabad mozgásáról.⁴⁵ Az állásfoglalásban behatárolták a kiutasítás lehetséges eseteit, illetve kijelentették, hogy „a romák jogainak védelme és integrációja az egész Európai Unió számára kihívás”, ezért felszólítják a Bizottságot egy globális stratégia kidolgozására.⁴⁶ A vitában Mohácsi Viktória (ALDE, SZDSZ) felhívta a figyelmet arra, hogy a Romániában és Bulgáriában rossz körülmények között élő, ezért nehezen integrálható csoportok komoly kihívást jelentenek az unió számára. A képviselőnő nyílt levélben⁴⁷ ítélte el az olaszországi kijelentéseket, amelyet aláírt többek között az Euró-

⁴⁴ Prodi a román bevándorlók és az EU viszonyáról. MTI, 2007. november 5. <http://www.mti.hu> (letöltve: 2008. március 4.)

⁴⁵ Az Európai Parlament állásfoglalása az Unió polgárainak és családtagjainak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló 2004/38/EK irányelv alkalmazásáról, 2007. november 15. P6_TA(2007)0534 - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0534+0+DOC+XML+V0//EN> (letöltve: 2008. március 5.)

⁴⁶ A polgárok szabad mozgásáról az olaszországi romák kapcsán. *Hírek*, 2007. november 11. <http://www.europarl.europa.eu> (letöltve: 2008. március 4.)

⁴⁷ Mohácsi Viktória elítélte az olaszországi jobboldal roma-ellenes politikai kampányát. *C-Press*, 2008. február 18. <http://www.c-press.hu/content/view/2248/78/> (letöltve: 2008. március 4.)

pai Romák és Utazók Fóruma (Strasbourg), az Roma Évtized Program Oktatási Alapja (Budapest), illetve az Európai Roma Információs Iroda (Brüsszel) képviselője is. A következő lépésben plenáris vitát tartottak az európai romastratégiáról, ahol Járóka Livia (EPP-ED, Fidesz-MPSZ) lezögezte:⁴⁸ „az európai munkaerőpiacnak és az európai társadalmaknak egyaránt érdeke Európa legnépesebb és leggyorsabban növekvő kisebbségének sikeres integrációja”, ehhez viszont szükséges egy összeurópai krízistérkép összeállítása. Mohácsi Viktória emlékeztetett arra, hogy az EP már többször kezdeményezte a Bizottságnál egy közös stratégia kidolgozását, amely a strukturális és integrációs alapokra épülne, Lévai Katalin (PSE, MSZP) pedig kijelentette, hogy „Európai romapolitika nélkül nem létezik nemzeti romapolitika sem”. A vitában felszólalt még Tabajdi Csaba, összefoglalva, hogy az EU-nak nincs kisebbségpolitikája sem a tradicionális, sem pedig a migráns kisebbségek irányába. Végül az EP január 31-én elfogadta az egységes roma stratégiára vonatkozó állásfoglalást,⁴⁹ amely előrevetíti 2010-ig egy átfogó tervezet kidolgozását. Magyarország azt aláíró EP-képviselői szerint a *Roma Integráció Évtizede 2005–2015* elnevezésű program során eddig nem történt előrelépés.

Az eseményekre ebben az esetben meglepően gyors reakciót láthatunk európai szinten, a Parlament tökéletesen betöltötte tematizáló-artikuláló feladatát. Az úgy továbbvitele végrehajtási szintre (a Bizottsághoz) szintén sikeresnek tekinthető. Mindkét, a témát sajátjának tekintő magyarországi képviselő felszólalt, részt vett a tervezet előkészítésében, illetve rajtuk kívül a szocialista frakció és annak magyarországi tagjai is aktívnak bizonyultak. Az eset – egyelőre – az uniós szintű emberjogi ügyek kezelésének mintapéldájaként szolgálhat. A magyarországi képviselők a kérdésben együttműködtek.⁵⁰

⁴⁸ Európai stratégia a roma kérdésről – Tevékenységek: Viták, 2008. január 16. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20080116+ITEM-014+DOC+XML+V0//HU&language=HU> (letöltve: 2008. március 4.)

⁴⁹ A romákkal kapcsolatos európai stratégia, 2008. január 31. P6_TA(2008)0035 - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0035+0+DOC+XML+V0//HU> (letöltve: 2008. március 12.)

⁵⁰ Habár a sikert beárnyékolja, hogy az aláírás után Járóka Livia látványpolitizálásnak minősítette azt... Romaügyi látványpolitika. 2008. február 27. <http://www.romapage.hu/hirek/hircentrum/article/113869/> (letöltve: 2008. március 4.)

Érdekképviselet?

Nem számít újdonságnak, hogy az Európai Unióba való belépéssel megváltozott az érdekérvényesítés mikéntje, új dimenzióba került az érdekképviselet. A föderális Európában egyrészt fontos, hogyan működik a közvetítő csatorna az EP-képviselők és Magyarország között; másrészt meg kell tanulni az együttműködés új módjait, ahhoz hogy hatékonyan érvényesíthessük nemzeti érdekeinket. Tabajdi Csaba szerint ugyanis az egyesült Európában továbbra is nemzeti érdekek mentén fognak rendeződni az országok, ez ugyanis „nemhogy elvesztené jelentőségét az Unióban, hanem a nemzeti érdekek fő vonatkozási pontja és ütközési terepe éppen az Európai Unió lesz”.⁵¹

Az unió és Magyarország közötti kommunikációt találóan írja le Szent-Iványi István,⁵² aki a „Budapest-Brüsszel léghídról” beszél, hogy érzékeltesse a képviselők kétirányú szerepét: mind a hazai érdekek artikulációját, mind pedig a kinti döntések, események becsatornázását. Ez járat véleménye szerint odafele jobban „működik” mint visszafele, ezt többek között egyfajta „intellektuális restségnek”, a közéletben és a médiában jelenlevő belpolitikai túlsúlynak, illetve a magyar választó hozzáállásának tudja be, aki szerint jelenleg az Európai Unió „nem több egy gazdag nagybácsinál”.

Az érdekérvényesítéshez nem elegendő jó pozíciókat megkapni, azokat fel is kell tudni használni, ez pedig kooperáció útján lehetséges. Az együttműködésnek több dimenziója van, a képviselők saját frakciójukkal való egyeztetésétől kezdve egészen a nemzeti képviselők egymás közötti, illetve az „anyaországgal” való összefogásáig.

Tabajdi három modellt ír le⁵³ az EP-ben:

- „frakcióközi modell”: az EP-ben egy ügy hatékony képviselőtére csak több frakció támogatása esetén lehet számítani, azaz nagyon fontos lehet a különböző frakciók közötti közös pontok

⁵¹ Tabajdi Csaba – Korányi Dávid: Az uniós nemzeti érdekérvényesítés három modellje. In: *Magyarország politikai évkönyve 2006*. Demokrácia kutatások magyar központja közhasznú alapítvány, Budapest, 2006. 836.

⁵² Szent-Iványi István: Budapest-Brüsszel léghíd: az Európai Parlament magyar képviselőinek kétirányú politikai szerepe. In: *Magyarország politikai évkönyve 2006*. Demokrácia kutatások magyar központja közhasznú alapítvány, Budapest, 2006. 827–835.

⁵³ Tabajdi i. m. 839–849.

feltérképezése. Természetesen ennek a modellnek a sikeréhez elengedhetetlen előzetesen a jól artikulált közös álláspont kialakítása.

- „koalíciós modell”: ez a modell több formát is magába foglal, az ország-csoportok közötti állandó vagy ad hoc-jellegű partnerségen alapul. Ilyen lehet például az újonnan csatlakozott országok együttműködése, a területi (pl. visegrádi országok, balti államok stb. általi) érdekérvényesítés, de a szigorúan egy ügy erejéig való megegyezés is.
- „hálózati modell”: a legbonyolultabb, de egyben hosszú távon a leghatékonyabb kooperációs forma. Ez túlnyúlik a politikai frakciókon és a nemzeti álláspontokon, és egy összeurópai problémát próbál képviselni. Legjobb példája a Kisebbségügyi Intergroup.⁵⁴

Ha ügyenként végigmegyünk, láthatjuk, hogy a magyarok a legtöbbször a frakcióközi modellt használták, hiszen az volt a legkézenfekvőbb, az ügyek során képviselt érdekek nemzeti szinten egységesek voltak. Gál Kinga szerint is az eddigi eredményeket úgy tudták elérni, hogy mindenki a saját frakciójában „vitte az ügyet” és győzte meg pártját, hogy aztán egyetértés alakulhasson ki.⁵⁵ A Vajdaság, illetve az olaszországi romák ügyében ez sikeresnek bizonyult, a többi esetben inkább fél sikerrekről beszélhetünk – természetesen ez számos egyéb tényezőtől is függött (például a nem létező uniós kisebbségvédelmi normák – a viszonyítási pont hiánya). A Beneš-dekrétumok esetében beszélhetünk ad hoc koalíciós modellről is, mert itt Németországnak is érdeke volt az együttműködés, a hálózati modell pedig már szintén megjelenik az ügyek nagy részében, pont a Kisebbségügyi Intergroup beavatkozásával.⁵⁶

Természetesen fontos megjegyezni, ahhoz, hogy sikerről vagy kudarcról beszélhessünk, nem csak az elérendő célokat kell definiálnunk, hanem a rendelkezésünkre álló kereteket is. Érzékeny kérdések lévén, a kisebbségi kérdések esetén a siker mércéje más: a legfontosabb

⁵⁴ Az Intergroupok ún. „érdeklődési csoportok”, amelyet a képviselők egy-egy ügy érdekében hoznak létre, és amelyben az együttműködés átnyúlik országokon és frakciókon. Létezik ilyen a vadászat, a borászat, de a nemzeti kisebbségek vagy a romaügyek terén is.

⁵⁵ Forrás: Interjú Gál Kingával, 2007. november 28.

⁵⁶ Érdekes téma lehetne az Intergroup lobbijének elemzése is, illetve, hogy ez milyen mértékben járult hozzá az egyes ügyek sikeréhez.

szempont, hogy megfelelő hangsúlyt kapjanak, folyamatosan napirenden legyenek, az Unió ugyanis ugyanazt adja a kisebbségeknek, mint az egyének: lehetőséget.⁵⁷ A Kisebbségügyi Intergroup pedig megfelelő terep lehet a tematizáláshoz.

Az együttműködésen kívül azonban még egy dolog nagyon fontos a hatékony képviselőhöz: a megalapozott, konszenzusos álláspont. Ugyan triviálisnak tűnhet ez a szempont, de hogy mennyire nem az, a magyar érdekképviselő elemzése közben derült ki. Képviselőink nagy része nem látja át a hazai stratégiát, sőt, sok esetben nemcsak hogy a stratégiát, de bármiféle álláspontot, fogódzót sem találnak az egyes ügyek képviselőiben. Schöpflin György szerint ugyanis gond egyrészt, hogy a bizottságokban való munka ritkán hoz olyan lehetőséget, hogy más-más frakciókból összeüljenek képviselők és közös álláspontot alakíthassanak ki, de az igazi probléma az, hogy ez csak akkor lehetne sikeres, ha tudnák, mi a magyar érdek. Ez sokszor nem tiszta, számos esetben kellett szembesülni azzal, hogy Budapest nem küldött útmutatást, illetve amikor pedig rákérdezett a magyar álláspontra, kiderült, hogy nincs olyan.⁵⁸ Szájer József két szóval jellemzi⁵⁹ a magyar EU-politikát: konfrontáció-kerülés és rögtönzés, és az Állandó Képvisellel való kapcsolattartás teljes sikertelenségéről beszél.⁶⁰ Olajos Péter a stratégia hiányát említi: „A hazai érdekképviselő alacsony szintje, államigazgatásunk nehézsége és rugalmatlansága valamint a belpolitikai harcok következményeként előállt koncepciótlanság, stratégiahiány egyaránt visszahúzta uniós teljesítményünket az elmúlt másfél év során.”⁶¹ Természetesen itt azonnal felmerül, hogy nem csak arról van-e szó – amit Szent-Iványi István elkerülhetetlennek is tart⁶² –, hogy kormányzati és ellenzéki képviselőtől nem várható el egyformán az aktuális kormánypolitika képviselése. Minden bizonnyal ez is közrejátszik a nem kormánypárti képviselők negatív nyilatkozataiban – nem is beszélve a magyarországi belpolitika feloldhatatlan szembenállásáról –, de nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a képviselők egyrészt nem a koncepcióval való egyet nem értésről, hanem teljes információhiányról beszélnek, illetve, hogy két kormánypárti képviselő is kritikával illeti az

⁵⁷ Gál i. m. 31.

⁵⁸ Forrás: Interjú Schöpflin Györggyel, 2007. november 23.

⁵⁹ Szájer József: A leggyengébb láncszem. In: *Magyarország politikai évkönyve 2006*. Demokrácia kutatások magyar központja közhasznú alapítvány, Budapest, 2006. 826.

⁶⁰ Uo. 822.

⁶¹ Olajos i. m. 804.

⁶² Lásd az interjúban.

eddigyi együttműködés minőségét. Szent-Iványi István arról beszél, hogy a magyarországi politikai és közéletben nem jelenik meg az EU,⁶³ Tabajdi pedig a „két Magyarország szembeállítását” jelöli meg a „fenntartható és sikeres uniós tagság” legnagyobb fékező tényezőjeként.⁶⁴

A magyarországi belpolitika kivételését, a megosztottságot legmeglepőbbben a két roma származású magyar képviselő – legalábbis a média szerinti – különállása igazolja. Az olaszországi kitoloncolások kapcsán kialakult helyzetben elért eredmények első látásra igazi sikerként könyvelhetők el, a jegyzőkönyvek alapján együttműködésről beszélhetünk a magyar képviselők részéről. Azonban a *Népszabadság*ban megjelent cikk⁶⁵ szerint az ügyeket külön „folyosókon” képviselik: Lévai Katalin vezetésével megalakult egy Roma Intergroup, amelynek azonban a két magyarországi roma származású képviselő, Mohácsi Viktória és Járóka Lívia nem tagja. Az utóbbi az Antirassizmus és Sokszínűség Munkacsoportba lépett be. Ennek ellenére Járóka azt állította, hogy nem zárkózik el az együttműködéstől, de úgy gondolja, „lehet két oldalon képviselni ugyanazt, annál jobb, minél több ilyen megmozdulás van”.⁶⁶

Kitekintés

Magyarország különleges helyzetben van, mert az „anyaországból” érkezett 24 képviselőn kívül, szlovák, illetve román színekben hat másik képviselő lobbieréjére is számíthat. A szlovákiai képviselők (Bauer Edit [MKP; EPP-ED] és Duka-Zólyomi Árpád [MKP; EPP-ED]) aktívak voltak az említett ügyekben, többször felszólaltak, illetve az állásfoglalásokhoz és a közös nyilatkozatokhoz is csatlakoztak, növelve ezzel azok támogatottságát. Ha szükségesnek tartották, hangot adtak akár szlovák kollegáik álláspontjával ellentétes véleményüknek is (lásd fentebb például az Állampolgári Jogok Bizottsága előtt lefolytatott vitát a Beneš-dekrétumokkal kapcsolatban). A velük való együttműködés jól példázza az államok fölötti, de közös „nemzeti” érdekért való fellépést, amelyben Magyarország egyedülálló lehet.

A 2007-es bővítési folyamattal nem csak a magyar nemzetiségű képviselők száma nőtt tovább (Csibi Magor Imre [PNL; ALDE], Sógor

⁶³ Szent-Iványi i. m. 834–835.

⁶⁴ Tabajdi i. m. 850.

⁶⁵ Külön „folyosókon” a romaügy. *Népszabadság*, 2004. november 1.

⁶⁶ Interjú Járóka Líviával, 2005. február 7. BBCHungarian http://www.bbc.co.uk/hungarian/news/story/2005/02/050207_jarokaint.shtml (letöltve: 2008. március 5.)

Csaba [RMDSZ; EPP-ED], Winkler Gyula [RMDSZ; EPP-ED] és Tókécs László [független] személyében), hanem két újabb kisebbségekkel rendelkező ország lett az EU tagja. Ezért is, de főképp, mert a gazdasági konvergencia mellett jelenleg más területeken is a szorosabb integráció felé hajlik az európai közösség (lásd: lisszaboni szerződés), az Unióban jó eséllyel jut hangsúlyosabb szerep az elkövetkező években az emberi és kisebbségi jogvédelemnek. Magyarország is új helyzet elé néz, 2011-től ugyanis a spanyol–belga–magyar hármas tagjaként fél évig az Unió soros elnöki posztját fogja betölteni. Ezen változások mind új perspektívát jelentenek, ami talán kimozdíthatja a jelenlegi patthelyzetből a Budapest–Brüsszel magyar–magyar kapcsolatokat. A vélemények viszont már eltérnek azt illetően, hogy az elnökség alatt „végigvihető-e” valamilyen számunkra fontos ügy: Schöpflin szerint van erre esély, ugyanis akkor valószínűleg a regionalizmus lesz napirenden, amelynek keretein belül a regionális nyelvekkel fel lehet hívni a figyelmet a kisebbségi ügyek képviselőire is;⁶⁷ Szent-Iványi viszont ezzel ellentétesen úgy véli, hogy az elnökség feladata a napirenden szereplő kérdések pártatlan közvetítése, Magyarország pedig nehezen tekinthető pártatlannak ebben az ügyben.⁶⁸ Mindenesetre a 24 magyarországi és a 6 határon túli magyar képviselőnek érdemes keresni a közös érdekérvényesítés lehetőségeit, kereteit, hiszen mind a három együttműködési modellt sikeresen használhatják fel.

Az eddig eltelt időszak tevékenységének összefoglalása ugyan nem lehet teljes csak négy ügyön keresztül vizsgálva, azonban kaphatunk egyfajta pillanatképet. Összegezve azt mondhatjuk, hogy képviselőink sikeresen vették az akadályokat, beilleszkedtek az Európai Parlament munkarendjébe, sőt, kifejezett sikereket is értek el. A címben feltejt kérdésre válaszolva: együttműködés létezik, ezt a példákon keresztül is láthattuk, annak módja kielégítő, eredményei azonban ambivalensek. Az okokat vizsgálva itt elsősorban hazai, belpolitikai kudarcokat sorolhatunk fel, így annak esélye, hogy ez az elkövetkező években megváltozzon, kérdéses, nem megjósolható. Az EP-képviselő munkájának értékelése, az együttműködés vizsgálata azonban további elemzés tárgyát képezheti, főleg két küszöbön álló esemény – az egy éven belül esedékes EP-választások, és a 2011-es magyar elnökség – tükrében.

⁶⁷ Forrás: Interjú Schöpflin Györggyel, 2007. november 23.

⁶⁸ Forrás: Interjú Szent-Iványi Istvánnal, 2007. november 25.

Függelék

Magyar képviselők az Európai Parlamentben

Magyarországi, teljes jogú szabbizottsági tagok		Pótagok
Külgügyi Bizottság AFET	Schöpflin György (EPP-ED) Szent-Iványi István (ALDE)	
Fejlesztési Bizottság DEVE	Dobolyi Alexandra (PES)	Óry Csaba (EPP-ED)
Nemzetközi Kereskedelmi Bizottság INTA	Glattfelder Béla (EPP-ED)	
Költségvetési Bizottság BUDG	Surján László (EPP-ED) Fazakas Szabolcs (PES)	Olajos Péter (EPP-ED) Szent-Iványi István (ALDE)
Költségvetési Ellenőrzési Bizottság CONT	Fazakas Szabolcs (PES)	Herczog Edit (PES)
Gazdasági és Monetáris Bizottság ECON	Becsey Zsolt (EPP-ED)	
Foglalkoztatási és Szociális Bizottság EMPL	Óry Csaba (EPP-ED)	Mohácsi Viktória (ALDE) Kósáné Kovács Magda (PES)
Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmi- szerbiztonsági Bizottság ENVI	Olajos Péter (EPP-ED) Hegyi Gyula (PES)	De Blasio Antonio (EPP-ED)
Ipari, Kutatási és Energiügyi Bizottság ITRE	Gyürk András (EPP-ED)	Barsiné Pataky Etelka (EPP-ED) Herczog Edit (PES)
Belső Piaci és Fogyasztóvédelmi Bizottság IMCO	Herczog Edit (PES)	Gyürk András (EPP-ED)

<i>Magyarországi, teljes jogú szakbizottsági tagok</i>	<i>Póttagok</i>
Regionális Fejlesztési Bizottság REGI	De Blasio Antonio (EPP-ED) Gurmai Zita (PES) Harangozó Gábor (PES)
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság AGRI	Tabajdi Csaba (PES) Harangozó Gábor (PES) Glattfelder
Kulturális és Oktatási Bizottság CULT	Schmitt Pál (EPP-ED) alelnök Mohácsi Viktória (ALDE) Hegyi Gyula (PES)
Jogi Bizottság JURI	Lévai Katalin (PES) Szájer József (EPP-ED)
Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság LIBE	Gál Kinga (EPP-ED) alelnök Lévai Katalin (PES) Járóka Livia (EPP-ED) Kósáné Kovács Magda (PES) Mohácsi Viktória (ALDE)
Alkotmányügyi Bizottság AFCO	Szájer József (EPP-ED)
Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság FEMM	Járóka Livia (EPP-ED) Gurmai Zita (PES) alelnök
Petíciós Bizottság PETI	Dobolyi Alexandra (PES)
Emberi Jogi Albizottság DROI	Gál Kinga (EPP-ED) Schöpflin György (EPP-ED) Tabajdi Csaba (PES)

<i>Határon túli magyar, teljes jogú szakbizottsági tagok</i>	<i>Pótagok</i>
Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság FEMM	Bauer Edit (EPP-ED, Szlovákia)
Emberi Jogi Albizottság DROI	Duka-Zólyomi Árpád (EPP-ED, Szlovákia)
Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmi- szerbiztonsági Bizottság	Csibi Magor Imre (ALDE, Románia) alelnök
ENVI	
Belső Piaci és Fogyasztóvédelmi Bizottság IMCO	Csibi Magor Imre (ALDE, Románia)
Foglalkoztatási és Szociális Bizottság	Sógor Csaba (EPP-ED, Szlovákia)
EMPL	
Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság LIBE	Sógor Csaba (EPP-ED, Romá- nia)
Kulturális és Oktatási Bizottság CULT	Bauer Edit (EPP-ED, Szlovákia)
Külügyi Bizottság AFET	Tőkés László (független, Romá- nia) Duka-Zólyomi Árpád (EPP-ED, Szlovákia)